

“Κολοσσιαία επιχείρηση απόκρυψης των αρχαίων θησαυρών, που εντυπωσίασε ακόμα και τους Γερμανούς”

[/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα](#)

Απρίλιος του 1941. Οι ναζί εισβάλλουν στην Αθήνα. Λίγο αργότερα τα στρατεύματα κατοχής μπαίνουν στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Εκπληκτοι οι Γερμανοί διαπιστώνουν πως οι προθήκες με τα ανεκτίμητα εκθέματα είναι άδειες: Το Μουσείο έχει ερημώσει! Ακόμα και τα ογκώδη, πανέμορφα αγάλματα έχουν ως διά μαγείας εξαφανιστεί.

Εξι μήνες νωρίτερα, μια γιγαντιαία επιχείρηση είχε στηθεί. Εν όψει των ενδεχόμενων αεροπορικών βομβαρδισμών, αλλά και της πιθανολογούμενης

εισβολής των Γερμανών στην Ελλάδα, ο μηχανισμός κινητοποιήθηκε με θαυμαστό τρόπο σε μια κολοσσιαία επιχείρηση απόκρυψης των αρχαίων θησαυρών, που εντυπωσίασε κι αυτούς ακόμα τους Γερμανούς.

Διεθνής συμπαράγωγή. Η μεγάλη αυτή περιπέτεια είναι το θέμα ενός φιλόδοξου ντοκιμαντέρ ονόματι «The hide» («Η απόκρυψη») που σχεδιάζεται ως μια μεγάλη διεθνής συμπαράγωγή με την ανάμειξη του BBC και άλλων ξένων καναλιών.

«Τον Οκτώβριο του 1940, όταν κηρύχθηκε ο πόλεμος, μόλις είχα εγγραφεί στο πανεπιστήμιο, πρωτοετής φοιτητής», θυμάται σε συνέντευξή του στον σκηνοθέτη ο ακαδημαϊκός Σπύρος Ιακωβίδης.

«Η απόκρυψη είχε ήδη αρχίσει κι εγώ προσέφερα την εθελοντική μου εργασία. Με έβαλαν σε μια από τις αποθήκες όπου υπήρχαν τεράστια κασόνια. Η δουλειά μου ήταν να τυλίγω Ταναγραίες σε παλιές εφημερίδες και με μεγάλη προσοχή να τις τοποθετώ στα κασόνια. Μετά, τη δουλειά συνέχιζε η ειδική επιτροπή που είχε συσταθεί. Όλοι δουλεύαμε ενάντια στον χρόνο, με τον φόβο της εισβολής των Γερμανών, και βέβαια με τεράστια προσοχή. Οι Ταναγραίες τυλίγονταν εύκολα. Όμως τα αγγεία έσπαγαν ακόμα πιο εύκολα... Η δουλειά γινόταν στα υπόγεια του μουσείου. Τα αγάλματα τοποθετούνταν σαν άνθρωποι σε διαδήλωση. Στη συνέχεια χυνόταν πάνω τους άμμος που ξεχώριζε το ένα από το άλλο και τα σκέπαζε, και από πάνω έπεφτε πλάκα τσιμέντο. Τα παράθυρα των υπόγειων χώρων τα φράζανε με τσουβάλια από άμμο. Με αυτόν τον τρόπο δεν μπορούσαν να πάθουν τίποτε από αεροπορική επιδρομή».

Μια φωτογραφία που απεικονίζει τον Κούρο του Σουνίου να βυθίζεται με σχοινιά στα έγκατα του μουσείου, για να σκεπαστεί λίγο αργότερα με άμμο, συγκλόνησε τον Βασίλη Κοσμόπουλο, αποτελώντας το έναυσμα για τη δημιουργία της ταινίας. Η βάση του ήταν το βιβλίο του ακαδημαϊκού και γενικού γραμματέα της Αρχαιολογικής Εταιρείας Βασίλειου Χ. Πετράκου, με τίτλο «Τα αρχαία της Ελλάδος κατά τον πόλεμο 1940-1944».

«Εκεί», εξηγεί ο Β. Κοσμόπουλος, «περιγράφεται η μεγάλη αυτή εποποιία όχι μόνο στο Αρχαιολογικό Μουσείο αλλά και σε όλη την Ελλάδα: από τους Δελφούς και την Ολυμπία μέχρι τη Θεσσαλονίκη, τη Σπάρτη και τα ελληνικά νησιά. Και βέβαια στην Ακρόπολη, στο Μουσείο Κεραμεικού, στο Βυζαντινό Μουσείο. Ανά μουσείο, είχαν συσταθεί επιτροπές απόκρυψης στις οποίες συμμετείχαν δικαστικοί, πανεπιστημιακοί και δημόσιοι λειτουργοί, με επικεφαλής κάποιον αρχαιολόγο. Λόγω, βέβαια, όγκου και εκθεμάτων η μεγαλύτερη επιχείρηση πραγματοποιήθηκε στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας. Εκεί υπήρχαν επιτροπές ανά κατηγορία εκθεμάτων: γλυπτά, χάλκινα, αγγεία κ.ο.κ. Από τους σημαντικότερους

πρωταγωνιστές του κολοσσιαίου αυτού έργου ήταν οι αρχαιολόγοι Χρήστος και Σέμνη Καρούζου, ο Γιάννης Μηλιάδης και ο Αντώνης Κεραμόπουλος».

Συμμετείχαν, όμως, όλοι οι εν ενεργεία αρχαιολόγοι -ανάμεσά τους ένας Αγγλος και, τι ειρωνεία, ένας Γερμανός!

Κάτω από το πάτωμα

Το επιβεβαιώνει και ο Σπύρος Ιακωβίδης: «Θυμάμαι στα μέλη της επιτροπής τον Καρούζο, διευθυντή του μουσείου, τον Μαρινάτο, τον Κεραμόπουλο, αλλά και έναν Αγγλο που θυμόταν πολλά αδημοσίευτα πράγματα και τα αναγνώριζε, κι έτσι μας καθοδηγούσε. Αλλά κι έναν Γερμανό, σπεσιαλίστα των ευρημάτων της Ακρόπολης. Ήταν πάντα πάνω από τα κεφάλια μας, δεν μας άφηναν μόνους μας ποτέ. Εμείς τα τυλίγαμε, τα βάζαμε σε κασόνια και ο κύριος Σπυργίτης, ανώτερος υπάλληλος του υπουργείου Παιδείας, τσέκαρε τα νούμερα των αντικειμένων στον κατάλογό του, βεβαιωνόταν πως έμπαιναν στο κασόνι και το σφράγιζε, αφού έβαζε ένα αντίγραφο του καταλόγου μέσα. Εμείς ήμασταν ο τελευταίος τροχός της αμάξης...»

Η διαδικασία σε όλα τα μουσεία ήταν περίπου ως εξής: έσπαγαν την πλάκα του δαπέδου, έσκαβαν ένα μεγάλο υπόγειο δωμάτιο, τοποθετούσαν μέσα τα αγάλματα, τα σκέπαζαν με άμμο κι έριχναν από πάνω νέα πλάκα μπετόν, που τη σκέπαζαν με πλακάκια. Σε άλλες περιπτώσεις η απόκρυψη γινόταν στα υπόγεια. «Οι τελευταίοι αυτοί χώροι ήταν γνωστοί και στους Γερμανούς», λέει με βεβαιότητα ο Σπ. Ιακωβίδης.

«Εδώ είχαν λεπτομερείς χάρτες και για το τελευταίο χωριό», συμπληρώνει ο Β. Κοσμόπουλος.

«Ωστόσο, υπήρχαν και φυσικές κρύπτες, που δεν γνώριζαν: για παράδειγμα σπηλιές στον βράχο της Ακρόπολης, τους λεγόμενους «υπονόμους», και στον λόφο του Φιλοπάππου. Στους Δελφούς άνοιξαν λάκκους έξω από το μουσείο, ενώ έκρυψαν αρχαία και στον λεγόμενο Μακεδονικό Τάφο -στη συνέχεια τον έκλεισαν με τσιμέντο. Όσο για τα χρυσά του Αρχαιολογικού Μουσείου, τα έκρυψαν στα υπόγεια του θησαυροφυλακίου της Τράπεζας της Ελλάδας».

«Ομως, οι Γερμανοί», εξηγεί ο Σπύρος Ιακωβίδης, «δεν ήθελαν να δείξουν πως ασκούν βία για να τα σπάσουν και να τα ξεθάψουν. Θα γινόταν φασαρία. Δεν ήθελαν να φανεί ότι πειράζουν τα αρχαία».

Η επιχείρηση ξεκίνησε στις 29/10/1940, την επομένη δηλαδή της κήρυξης του πολέμου. Και εξελίχθηκε σε αγώνα δρόμου.

«Ο πρώτος κίνδυνος ήταν οι βομβαρδισμοί. Ο δεύτερος ήταν οι λεηλασίες από

τους κατακτητές, καθώς υπήρχε το προηγούμενο σε Γαλλία και Ολλανδία, όπου ο πόλεμος είχε ξεσπάσει έναν χρόνο πριν», εξηγεί ο Β. Κοσμόπουλος. «Το σχέδιο των Ελλήνων είχε εκπονηθεί έναν χρόνο πριν, αλλά η γραμμή της κυβέρνησης ήταν να μην υπάρχουν εμφανείς προετοιμασίες για πόλεμο, καθώς υποτίθεται πως ο Μεταξάς κρατούσε στάση ουδετερότητας. Εργασίες λοιπόν δεν είχαν γίνει από νωρίς. Όταν όμως ξεκίνησαν, έγινε ένας πραγματικός αγώνας δρόμου που ατόνησε λίγο μόνο όταν φάνηκε προς στιγμήν πως κερδίζουμε».

Πληροφορίες-Πηγή: Ευάννα Βενάρδου enet.gr